

היום נלמד בעזרת ה':

הוריות דף יג

למדנו במשנה - פר כהן משיח ופר עדה כו': אם פר הכהן משיח ופר העלם דבר של ציבור עומדים להקרבה, הפר של הכהן משיח קודם.

מנא הני מילי? דת"ר וכו': פרשת פר שכהן משיח כתובה ראשונה, ואחריה כתובה פרשת פר העלם דבר של ציבור. בפרשת העלם דבר של ציבור נאמר "ועשה לפר כאשר עשה לפר החטאת" כלומר לפר כהן משיח, ואחר כך כתוב "ושרף אותו כאשר שרף את הפר הראשון". מדוע צריך את הפסוק השני, הרי אנו יודעים מהפסוק הראשון שצריך לעשות לו כמו שעושים לפר כהן משיח? אלא ללמד שאם הוא עומד עם פר כהן משיח, הפר כהן משיח קרב ראשון.

הברייתא להלן מביאה רשימה של דיני קדימה בין שני קרבנות העומדים לפנינו.

ת"ר פר כהן משיח ופר העדה עומדים: הברייתא הזו מבארת את הטעם מדוע באמת פר כהן משיח קודם לפר העדה (כפי שלמדנו מהפסוקים בברייתא הקודמת). והטעם, בגלל שהכהן גדול מכפר על עם ישראל, הסברא אומרת שהוא יתכפר לפניהם. וכמו שאנו מוצאים ביום כיפור, שקודם כל הוא מכפר על העבירות של עצמו ואחר כך על העבירות של עם ישראל. כפי שלומדים מהפסוק "וכיפר בעדו ובעד ביתו ובעד כל קהל ישראל".

פר העלם דבר של צבור קודם לפר של עבודת כוכבים: כלומר פר העלם דבר הבא על שאר עבירות של הציבור, קודם לפר הבא על חטא ע"ז של הציבור. והטעם, בגלל שפר העלם דבר הוא קרבן חטאת ואילו פר ע"ז הוא קרבן עולה, וחטאת קודמת לעולה.

ותניא והקריב וכו': נאמר בקרבן עולה ויורד של עני שמביא שני עופות אחד לעולה ואחד לחטאת, "והקריב את אשר לחטאת ראשונה ... ואת השני יעשה עולה כמשפט". לאחר שכתוב שאת העוף השני יעשה עולה, אנו כבר מבינים שאת

החטאת צריך להקריב בראשונה, ואם כן מדוע נאמר בחטאת "ראשונה"? אלא ללמד שבכל מקום חטאת קודמת להקרבה עולה הבאה איתה. ואפילו יולדת עשירה שמביאה חטאת עוף ועולת בהמה, החטאת קודמת למרות שהיא רק עוף.

פר עבודת כוכבים קודם לשעיר עבודת כוכבים: הפר שמביאים הציבור על חטא ע"ז קודם לשעיר הבא איתו. קושיא: **אמאי האי חטאת והאי עולה:** מדוע הפר קודם? הרי הפר הוא עולה והשעיר הוא חטאת, וכפי שלמדנו החטאת אמורה להיות קודמת. תירוץ: **אמרי במערבא:** הקרבן חטאת כתוב כאן חסר א' "לחטת" ללמד שכאן העולה קודמת. רבא מתרץ: בפר של ע"ז כתוב "כמשפט" ללמד שצריך לעשות כפי שכתוב בתורה בדיוק, והפר כתוב לפני השעיר.

שעיר עבודת כוכבים קודם לשעיר נשיא: שעיר של ציבור שחטאו בע"ז קודם לשעיר שמביא נשיא על חטאו. הגמרא מבארת את הטעם, משום שציבור קודמים ליחיד.

שעיר נשיא קודם לשעירת יחיד: אבל השעיר של המלך קודם לשעירה שמביא יחיד שחטא. כי המלך קודם לאיש פשוט.

שעירת יחיד קודמת לכבשת יחיד: יחיד שחטא מביא שעירה או כשבה. אם שני אנשים חטאו אחד הביא שעירה והשני כשבה, השעירה קודמת להקרבה. קושיא: **והא תניא כבשת יחיד קודמת לשעירת יחיד.** אביי מתרץ: אכן זו מחלוקת תנאים. תנא אחד סובר ששעירה קודמת, בגלל שיחיד שחטא בע"ז מתכפר בה, ואילו כשבה מכפרת ליחיד רק על שאר עבירות ולא על ע"ז. והתנא השני סובר שכשבה עדיפה, בגלל שמקריבים גם את האליה שלה, ואילו בשעירה לא מקריבים את האליה.

עומר קודם לכבש הבא עמו, וכו'. זה הכלל דבר הבא בגין ליום קודם לדבר הבא בגין לחם: העומר ושתי הלחם הם הקרבן המיוחד ליום, ואילו הכבשים באים בגללם, ולכן הם קודמים לכבשים.

משנה: האיש קודם לאשה להחיות: אם איש ואשה טובעים בנהר וניתן להציל רק את אחד מהם, האיש קודם. (כי הוא מקיים יותר מצוות מאשה). וכן אם נאבדה לשניהם אבידה וניתן להשיב רק אחת, האיש קודם.

לכסות: אם אין להם בגדים, היא קודמת.

בזמן ששניהם עומדים בקלקלה: כלומר שיאנסו אותם, האיש קודם להצלה מאשר האשה, כי אצלו זה דבר לא טבעי.

נמרא: חכם קודם למלך ישראל: והברייתא מסבירה מדוע, כי חכם שמת אין לנו תחליף, אבל מלך ישראל שמת יש לו תחליף כל ישראל ראויים להיות מלכים.

מלך קודם לכהן גדול. שנאמר ויאמר המלך וכו': דוד המלך אמר לצדוק הכהן הגדול ונתן הנביא "קחו עמכם את עבדי אדוניכם" כלומר שיקחו עבדים שלו וימשחו את שלמה למלך. הוא קרא לעצמו האדון של צדוק ונתן. מכאן שהמלך קודם לכהן גדול ונביא.

כהן גדול קודם לנביא שנאמר "ומשח אותו שם צדוק הכהן ונתן הנביא": דוד המלך הקדים את צדוק לנתן.

ואומר "שמע נא יהושע הכהן הגדול אתה ורעיך וגו'" וכו': החברים של יהושע הכהן הגדול היו נביאים, כפי שלומדים מהמשך הפסוק הקורא להם "אנשי מופת", ולשון "מופת" מלמד על נביא שעושה מופתים. והפסוק מקדים את יהושע לחבריו.

משוח בשמן המשחה קודם למרובה בגדים: כהן גדול משוח במשן המשחה, קודם לכהן גדול שרק לבוש בבגדי כהונה ואינו משוח בשמן המשחה.

מרובה בגדים קודם למשיח שעבר מחמת קריו: שעבר מלכהן בכהונה גדולה כי ראה קרי'.

משיח שעבר מחמת קריו קודם לעבר מחמת מומו: בגלל שנהיה לו מום והוא נפסל מלעבוד בבית המקדש.

עבר מחמת מומו קודם למשוח מלחמה: לכהן שנמשח לצורך המלחמה, דהיינו לדבר אל החיילים לפני צאתם למלחמה ככתוב בתורה.

משוח מלחמה קודם לסגן: 'סגן' של הכהן הגדול. שאם יארע פסול בכהן, הסגן משמש במקומו.

סגן קודם לאמרוכל: והגמרא מבארת שאמרוכל הוא מי 'שאומר הכל' כלומר הוא ממונה על כל הגזברים ואין משיבים על דבריו.

גזבר = הוא הממונה על האוצרות שבמקדש.

ראש משמר, וראש בית אב = הכהנים התחלקו 24 משמרות, ובכל משמר היו 7 בתי אב. כל משמר עבד שבוע בבית הקדש כשבכל יום עובד בית אב אחד.

איבעיא להו לענין טומאה סגן ומשוח מלחמה איזה מהם קודם? כלומר אם שניהם הולכים בדרך ויש מת מצוה מוטל לפניהם, מי עדיף שלא יטמא לו? **קושיא: והתניא משוח מלחמה קודם לסגן! תירוץ:** אמר רבינא כי תניא היא להחיותו: אם ניתן להציל רק את אחד מהם עדיף להציל את המשוח מלחמה, כי הציבור צריך אותו יותר מאשר את הסגן (בשביל המלחמה). אבל לגבי טומאה עדיף שיטמא המשוח מלחמה ולא הסגן.

משנה: נתין = הנתנים הם הגבעונים שהתגירו בימי יהושע, ויהושע גזר עליהם שלא יבואו בקהל. **עבד משוחרר** = 'עבד כנעני' (כלומר עבד גוי של יהודי) שהשתחרר. דינו כיהודי.

גמרא: כהן קודם ללוי. שנאמר "כני עמרם אהרן ומשה ויבדל אהרן להקדישו קדש קדשים": כלומר אהרון נבדל משאר הלויים להתקדש בקדושת כהונה. וכן הלויים הובדלו משאר ישראל בגלל שהם קדושים יותר.

ממזר קודם לנתין. זה בא מטפה כשרה וזה בא מטפה פסולה: למרות שהוא ממזר אבל הוא צאצא של יהודי כשר, ואילו נתין הוא צאצא של גוי שהתגייר.

נתין קודם לגר. זה גדל עמנו בקדושה וזה לא גדל עמנו בקדושה: הנתין גדל עם היהודים כל חייו, ואילו הגר גדל בהתחלה עם הגויים עד שהתגייר.

גר קודם לעבד משוחרר. זה היה בכלל ארו: עבד כנעני בכלל ה'ארור' שקילל נח את כנען.

מפני מה הכל רצים לישא גיורת וכו': כלומר הם מעדיפים לישא גיורת ולא שפחה משוחררת.

דבר אחר זו היתה בחזקת שימור: גירות שומרת את עצמה מזנות ואילו שפחה כנענית מפקירה את עצמה.

שאלו תלמידיו את רבי אלעזר מפני מה הכלב מכיר את קונו: את הבעלים שלו.

אמר להם – ומה האוכל ממה שעכבר אוכל משכח, האוכל עכבר עצמו על אחת כמה וכמה: להלן מובא בגמרא שאחד הדברים הגורמים לשכחה, האוכל ממאכל שאכל ממנו עכבר. ולכן החתול שאוכל את העכבר עצמו כל שכן שהדבר גורם לו לשכחה, ומשום כך הוא שוכח את הבעלים שלו. [נאמנם יש חתולים שנאמנים לבעליהם, אבל הם לא אוכלים עכברים אלא מזון ביתי. בן יהוידע].

שאלו תלמידיו את רבי אלעזר מפני מה הכל מושלים בעכברים? למה כולם רודפים אחריהם תמיד? אמר להם 'מפני שסורן רע' כלומר יש להם יצר הרע גדול מאד. ורבא מבאר שהם נושכים אפילו את הגלילות והבגדים, למרות שהם לא דבר מאכל ואין להם הנאה מכך. ורב פפא אמר שאפילו את המקל של המעדר העשוי מעץ הם נושכים.

תנו רבנן חמשה דברים משכחים את הלימוד ... והשונה מים של שירי רחיצה: מים שנשארו מהכלי שהשתמש בו לרחיצה.

ויש אומרים אף המניח כליו תחת מראשותיו: מניח את הכגדים שלו תחת ראשו כשהוא ישן.

חמשה דברים משיבים את הלימוד. פת פחמין: פת שנאפתה על גחלים. **והאוכל ביצה מגולגלת בלא מלח:** ביצה רכה. **והרגיל בשמן זית.** והרגיל בין ובשמים: הרגיל באכילת שמן זית. הרגיל בשתיית יין, ובהרחת בשמים. **והשונה מים של שירי עיסה:** שנשארו מהלישה של הבצק.

הגמרא חוזרת לבאר את דברי הברייתא

הרגיל בשמן זית. מסייע ליה לרבי יוחנן וכו' שהזית משכח לימוד של שבעים שנה: כלומר משכיח לימוד שהיה מסודר לאדם בעל פה במשך שבעים שנה. והשמן זית מחזיר לימוד שנשכח לפני שבעים שנה.

והרגיל בין ובשמים: מסייע ליה לרבא דאמר רבא חמרא וריחני פקחין: היין והבשמים עשו אותי פיקח.

הטובל אצבעו במלח: אמר ריש לקיש ובאחת: טובל אצבע אחת בלבד.

כתנאי: ונחלקו בזה התנאים, האם דוקא אצבע אחת ולא שתיים או דוקא שתי אצבעות ולא שלש. והסימן לזכור שזו המחלוקת (ולא שנחלקו האם שתיים ולא שלוש או שלוש ולא ארבע), הוא 'קמיצה'. כלומר אצבע קמיצה מקופלת מתוך ארבע האצבעות (ללא אגודל), שאז נשאר לנו שתי אצבעות עומדות משמאל (אצבע ואמה) ואצבע אחת מימין (זרת), ואלו הן שתי הדעות שבמחלוקת.

עשרה דברים קשים ללימוד: העושה אותם יהיה לו קשה להבין את התורה (ערוה"ש).

העובר תחת האפסור [הגמל]: העובר תחת החבל שבו קושרים את הגמל, וכל שכן העובר תחת הגמל עצמו. **והעובר מתחת ריח רע של נבילה:** זו לשון מליצה, והכוונה העובר ומריח ריח של נבילה. **והאוכל בשר מזוהמא ליסטרוני:** מכף שבחשים בה את הקדירה.

*

ת"ר כשהנשיא נכנס: ה'נשיא' הכוונה לנשיא של הסנהדרין. תחתיו במעלה נמצא האב בית דין. ותחתיו ה'חכם'.

כשאב בית דין נכנס עושים לו שורה אחת מכאן וכו': כלומר עומדים לפניו שתי השורות הסמוכות למקום שבו הוא עובר. אבל כשחכם נכנס, כל אחד שיושב משני צידיו עומד כשהוא עובר לידו, ומיד כשהוא עובר אותו הוא מתיישב, והבא אחריו עומד ואחר כך מתיישב, וכן הלאה.

בני חכמים ותלמידי חכמים, בזמן שרבים צריכים להם מפסיעין על ראשי העם: הציבור היה יושב על הרצפה לשמוע את השיעור, וכשהם נכנסים והולכים, נראה

הדבר כאילו הם הולכים על הראש של האנשים. אלא עליהם להכנס לפני הציבור. (הגמרא במסכת סנהדרין דורשת מהפסוקים "לא תעלה במעלות" וסמוך לו "ואלה המשפטים", דהיינו שלא יראה כאילו הדיינים דורכים על הציבור. וביארו תוס' ביבמות שמדובר במקרה שהדיין יוצא שלא לצורך). ולכן אם יצא אחד מהם לצורך, מותר לו להכנס ולשבת במקומו.

בני ת"ח שממונים אביהם פרנס על הציבור: פרנס על הציבור הוא רב קהילה שיודע לענות הלכה בכל שאלה. אם יש לבנים שלו דעת לשמוע את השיעור של אבא שלהם, הם נכנסים ויושבים לפני אביהם כמו כל העם. אבל אם אין להם דעת הם יושבים מאחורי אביהם ופניהם כלפי העם.

רבי אלעזר בר ר' [צדוק] אומר אף בבית המשתה עושים אותם סניפין: גם בארועים חגיגים מושיבים אותם בשולחן הכבוד של הרבנים בצד, מפני כבוד אביהם. ('סניף' = חיבור לדבר המרכזי).

[אמר מר] יצא לצורך נכנס ויושב במקומו: כך אמרה הברייתא. רב פפא מגביל את ה'צורך' דווקא לשרותים קטנים אבל לא לגדולים כי מי שלא בדק את עצמו בבוקר האם הוא צריך לשרותים, הוא פושע. וכמו שאמר רב יהודה שאדם ירגיל את עצמו להשכים ולהעריב לשרותים, כדי שלא יצטרך להתרחק אם יצטרך לעשות זאת במשך היום. והיינו כי בזמנם היו עושים בשדה, והוא יצטרך להתרחק ביום כדי שלא יראו אותו. אך רבא אמר על כך שבזמנינו ירדה חולשה לעולם ואין בכף פשיעה ומותר לצאת אפילו לגדולים.

רבי אלעזר ב"ר [צדוק] אומר אף בבית המשתה עושים אותם סניפים: כך אמרה הברייתא. רבא מבאר שמכבדים אותם דוקא בחיי אביהם ובפני אביהם. אבל לאחר מות אביהם כבר לא מכבדים אותם, וכן אם אביהם לא הגיע לאירוע לא מכבדים אותם.

אמר רבי יוחנן בימי רשב"ג נישנית משנה זו: הברייתא הנ"ל המפרטת את סדר הכבוד שעושים לנשיא, אב ב"ד וכו', נאמרה בימי רשב"ג. כדלהלן.

רבן שמעון בן גמליאל היה הנשיא, רבי מאיר היה החכם ורבי נתן היה האב בית דין. כשהיה רשב"ג נכנס היו כל העם עומדים מלפניו. וכך עשו כולם גם כשנכנסו

רבי מאיר ורבי נתן. אמר רשב"ג האם לא צריך להיות היכר ביני לבינכם? ולכן הוא תיקן את הברייתא הנ"ל. [למרות שרשב"ג היה ענותן גדול, הוא סבר שנשיא הוא כמו מלך ואימתו צריכה להיות מוטלת על הציבור. יעב"ץ].

ההוא יומא: באותו היום לא היו רבי מאיר ורבי נתן בבית המדרש. למחרת כשהם באו הם ראו שלא עומדים לפניהם כרגיל. שאלו מה קרה? אמר לו להם כך תיקן רשב"ג. אמר רבי מאיר לרבי נתן אני חכם ואתה אב ב"ד, בוא נעשה לו כמו מה שהוא עשה לנו. מה נעשה? נבקש מרשב"ג שימסור שיעור במסכת עוקצין שהוא לא יודע אותה כראוי, ומכיון שהוא לא יוכל ללמד אותה, נאמר לו כתוב "מי ימלל גבורות ה' ישמיע כל תהלתו" כלומר למי נאה למלל גבורות ה'? למי שיכול להשמיע כל תהלתו. ולכן אתה לא ראוי להיות נשיא. ואז נעביר אותו מתפקידו, אני אהיה אב ב"ד ואתה תהיה הנשיא.

שמעינהו רבי יעקב בן קרשי: רב יעקב בן קרשי שמע את שיחתם, ואמר לעצמו אולי חס ושלום תהיה בושה לרשב"ג. הלך וישב מאחורי העלייה (ב החדר) של רשב"ג, ופירש לעצמו את מסכת עוקצין בקול, וחזר ושינן אותה שוב ושוב. אמר רשב"ג לעצמו מה קורה כאן? אולי ח"ו רוצים לעשות נגדי משהו בבית המדרש! ישב רשב"ג ולמד את מסכת עוקצין.

למחרת אמרו לו רבי מאיר ורבי נתן יבוא מר וילמד אותנו במכת עוקצין. פתח רשב"ג ולימד אותם. כשהוא סיים אמר להם - אם לא הייתי לומד אותה אתמול הייתם מביישים אותי! ולכן הוא ציוה שיוציאו אותם מבית המדרש.

הוּו כתבי קושייתא: הם היו עומדים בחוץ וכתובים את הקושיות שלהם על פתק וזורקים פנימה. מה שהיו מצליחים לתרץ בבית המדרש תירצו, ומה שלא הצליחו לתרץ הם היו כותבים את התירוץ על פתק וזורקים פנימה. אמר רבי יוסי - תורה מבחוץ ואנו מכפנים? או שהם יכנסו לבית המדרש או שאנחנו נצא אליהם החוצה. אמר רשב"ג נכניס אותם בחזרה אבל נקנס אותם שלא יזכירו את דבריהם בשמם. אלא לרבי מאיר נקרא בשם 'אחרים' ולרבי נתן נקרא בשם 'יש אומרים'.

הראו לרבי מאיר ורבי נתן בחלום מסר משמיים שילכו לפייס את רשב"ג. רבי נתן הלך, אבל רבי מאיר לא הלך כי הוא אמר 'דברי חלומות לא מעלין ולא מורידין'. כשהלך רבי נתן לפייס את רשב"ג, אמר לו רשב"ג - אמנם יש לך חגורה מזהב

של אבא שלך בשביל להיות אב ב"ד, אבל האם היא יכולה לעשות אותך נשיא?
 כלומר יש לך זכות מאבא שלך שהיה אדם חשוב ולכן התמנית לנשיא, אבל בשביל
 להיות נשיא אתה צריך להיות מזרע בית דוד הראוי למלוכה (עיון יעקב).